IZBY LEŚNE
– jako nowatorskie rozwiązanie problemów gospodarowania w lasach prywatnych

dr inż. Stefan Traczyk

Warszawa 17 grudnia 2024 r.

Stowarzyszenie Leśników i Właścicieli Lasów

www.elasy.pl

Leśnictwo w Polsce i Europie

Lesistość 29,6%

Powierzchnia lasów
w Polsce – 9 295 tys. ha.

Lesistość 31%

Standard międzynarodowy
(wraz z powierzchnią gruntów związanych z gospodarką leśną) – 9 496 tys. ha

W 2023 roku powierzchnia lasów w Polsce wzrosła o 20.1 tys. ha

(GUS 2024)

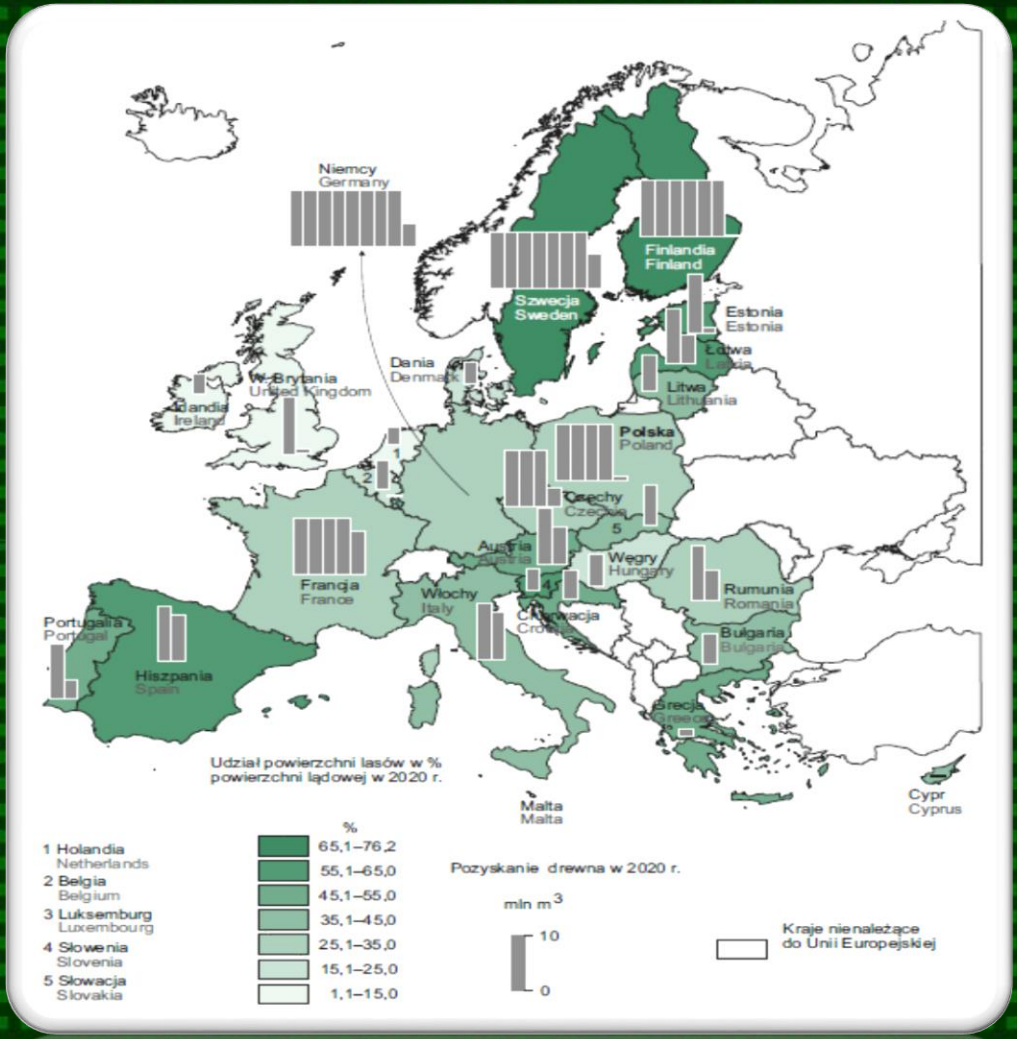

Lesistość wybranych krajów europejskich [%] (SoEF 2020)

Leśnictwo w Polsce i Europie

Zasoby drzewne* w Polsce:

2 678 mln m³ grubizny brutto

PGL LP – 2 068 mln m³
lasy prywatne – 478 mln m³

Przeciętna zasobność:
289 m³/ha

PGL LP – 290 m³/ha
lasy prywatne - 268 m³/ha

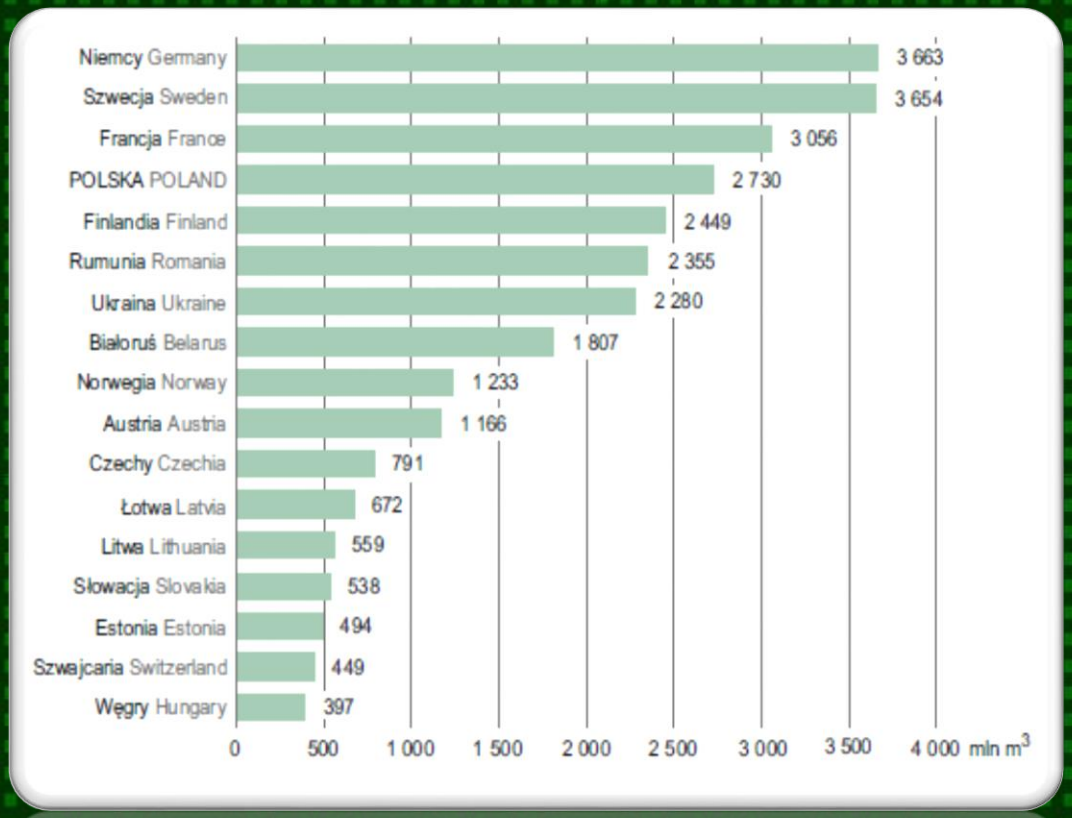

Zasoby drzewne w wybranych krajach Europy w 2020 r.
Global Forest Resources Assesment - dane szacunkowe

*na koniec 2022 r. (GUS 2023)

Leśnictwo w Polsce i Europie

Udział lasów prywatnych, liczba właścicieli oraz średnia powierzchnia prywatnego gospodarstwa leśnego w wybranych krajach Europy
(SoEF 2015)

Kraj	Udział lasów prywatnych	Łączna liczba lasów	Liczba gospodarstw leśnych	Średnia powierzchnia gospodarstwa
	%	tys. ha	tys.	ha
Austria	74	34 058	175	18,6
Finlandia	70	22 218	900	26,0
Słowenia	75	12 470	314	3,0
Niemcy	48	11 397	1300	7,7
Łotwa	48	3 349	148	7,2
Serbia	49	2 595	3114	bd
Słowacja	50	1 759,9	bd	bd
Czechy	23	2 657,4	bd	3,0
Chorwacja	28	1 920	600	0,9
Litwa	48	3 349	232	4,6
Polska	19	9 329	838	1,3
Szwecja	76	28 014	bd	bd
Szwajcaria	14	bd	250	bd

Struktura własności

Leśnictwo w Polsce i Europie

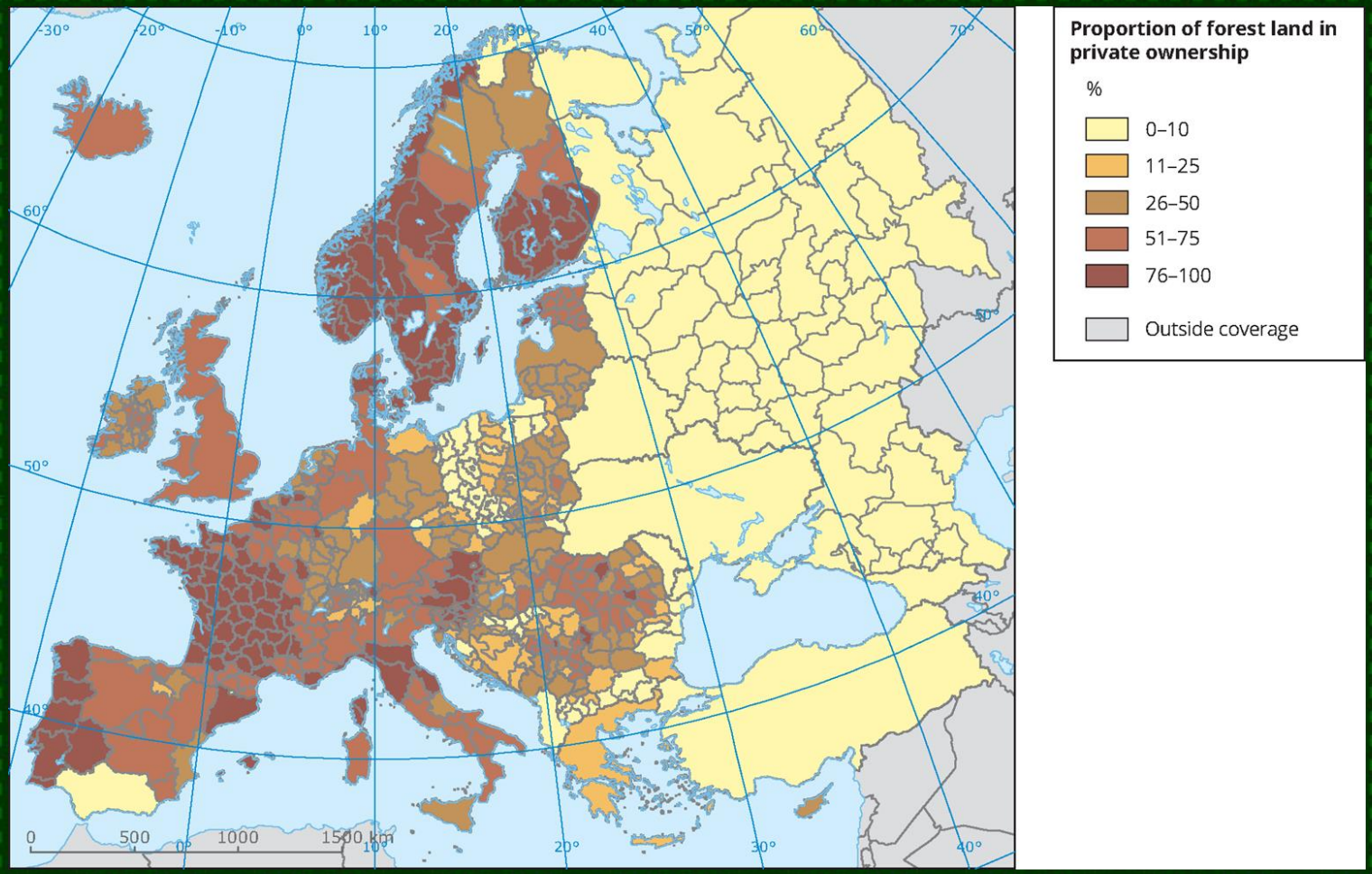

Udział lasów prywatnych w ogólnej powierzchni lasów w Europie [%]
(SoEF 2015)

Leśnictwo w Polsce

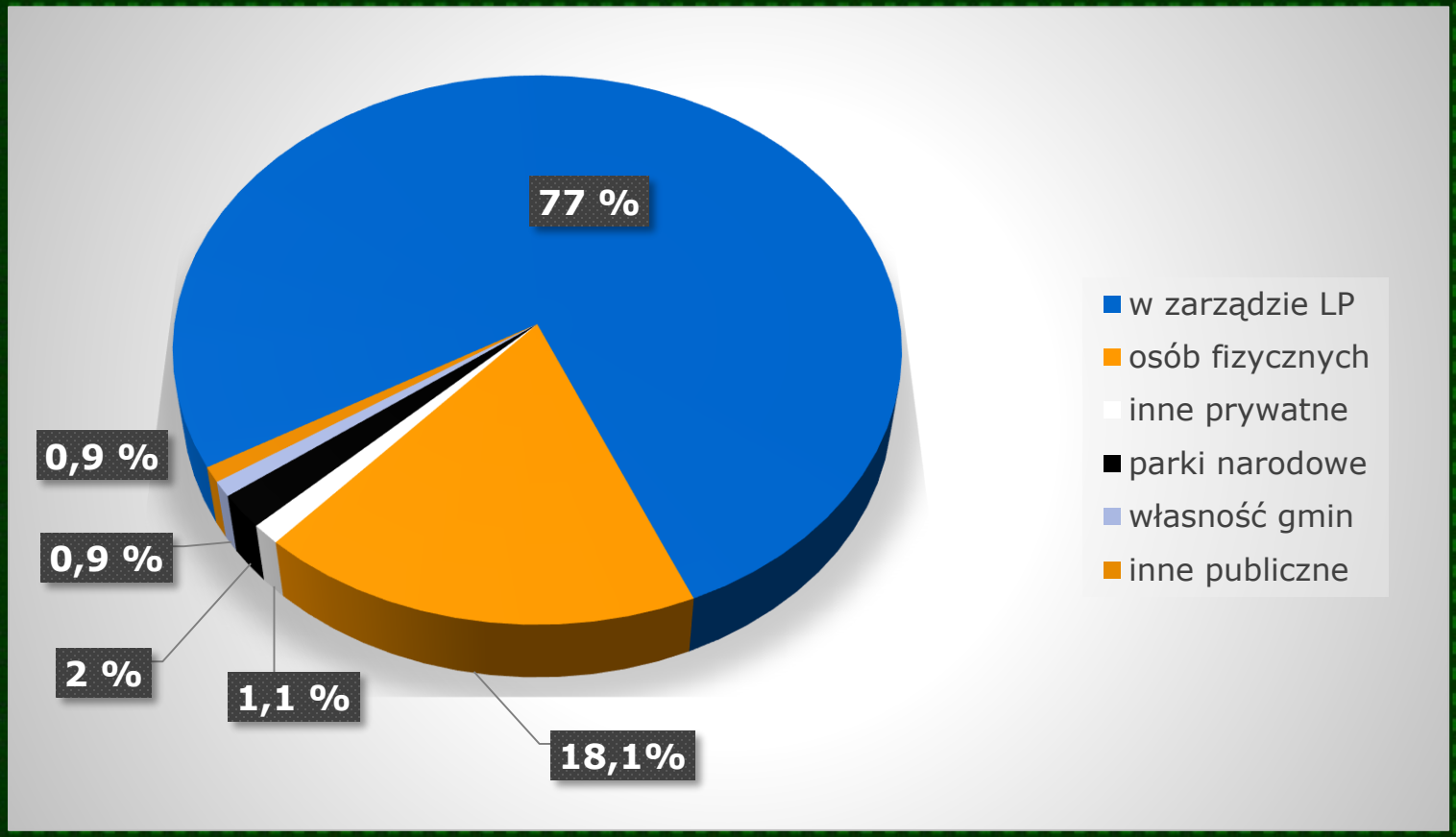

Struktura własności gruntów leśnych w Polsce [%] (GUS 2024)

Leśnictwo w Polsce

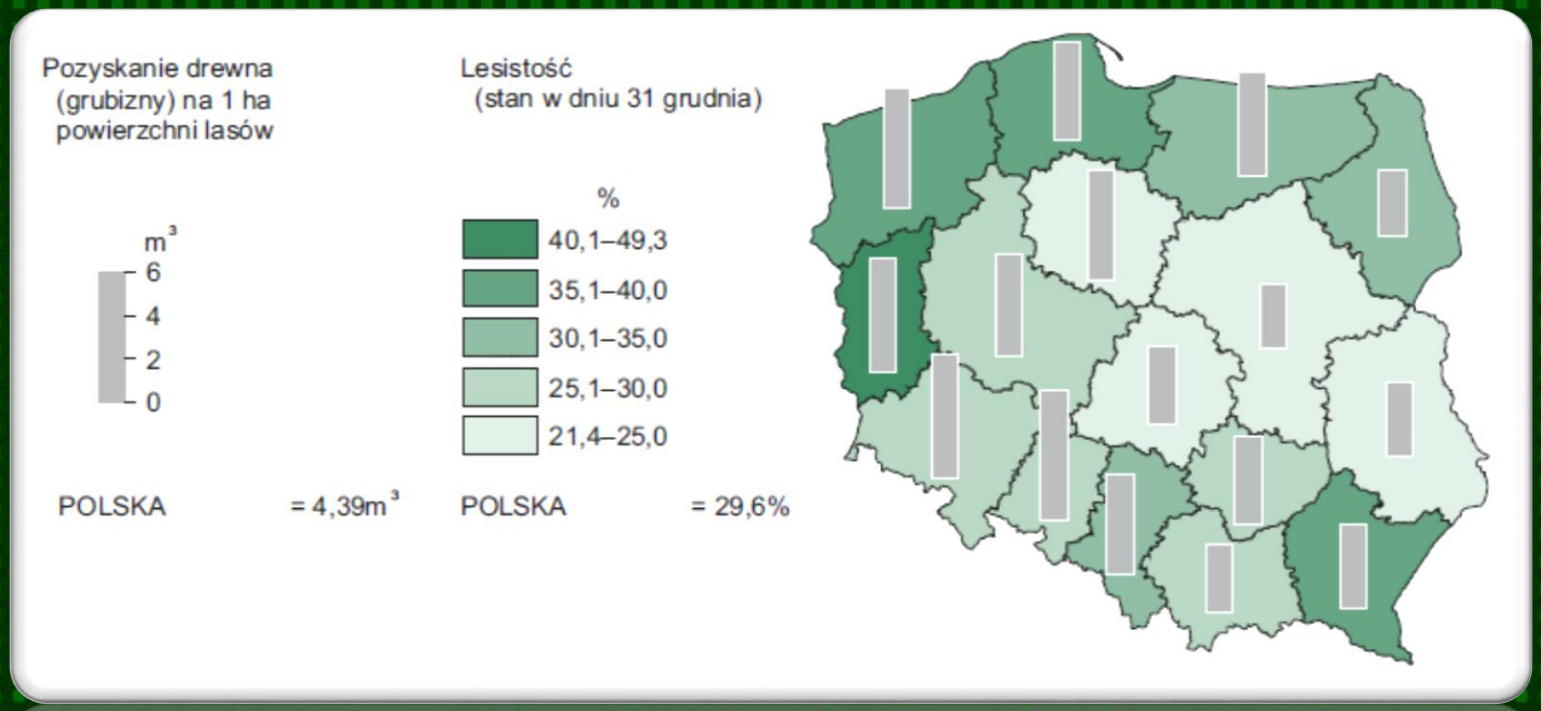

Lesistość i pozyskanie drewna w Polsce [%]
(GUS 2023)

Leśnictwo w Polsce

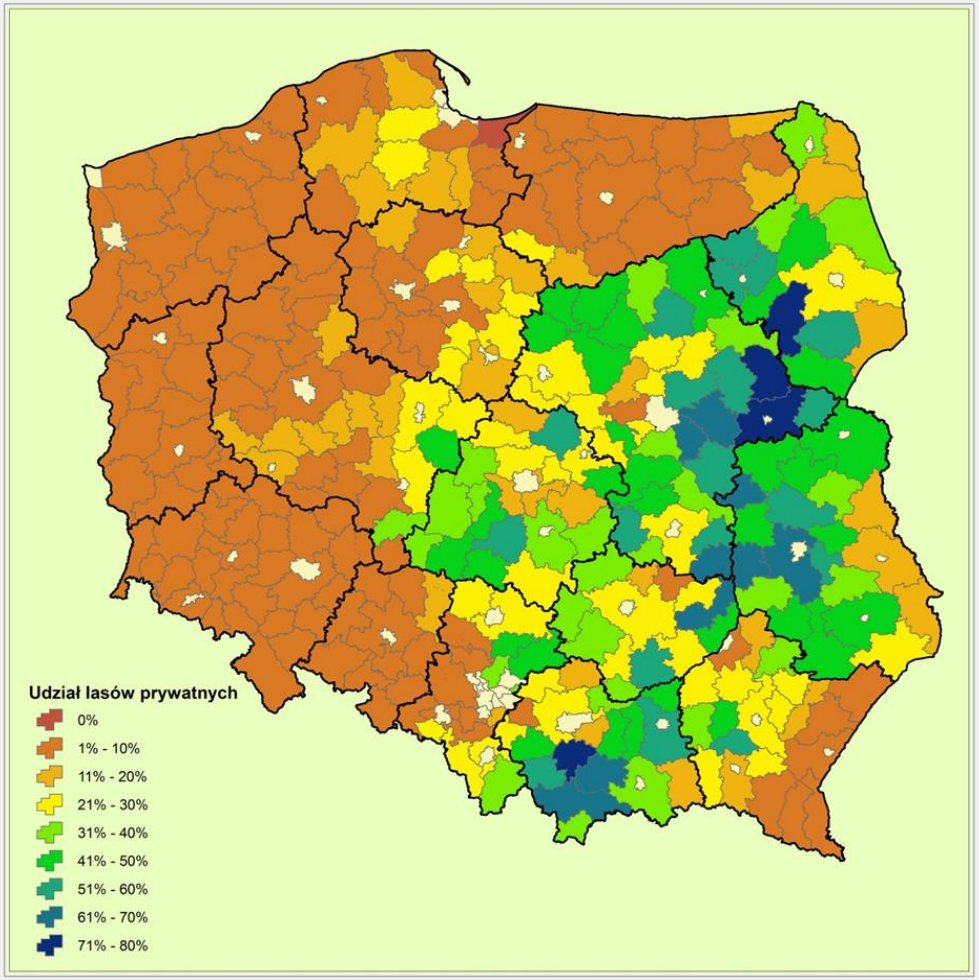

Procentowy udział lasów prywatnych w Polsce (IBL 2022)

Leśnictwo w Polsce

Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasów

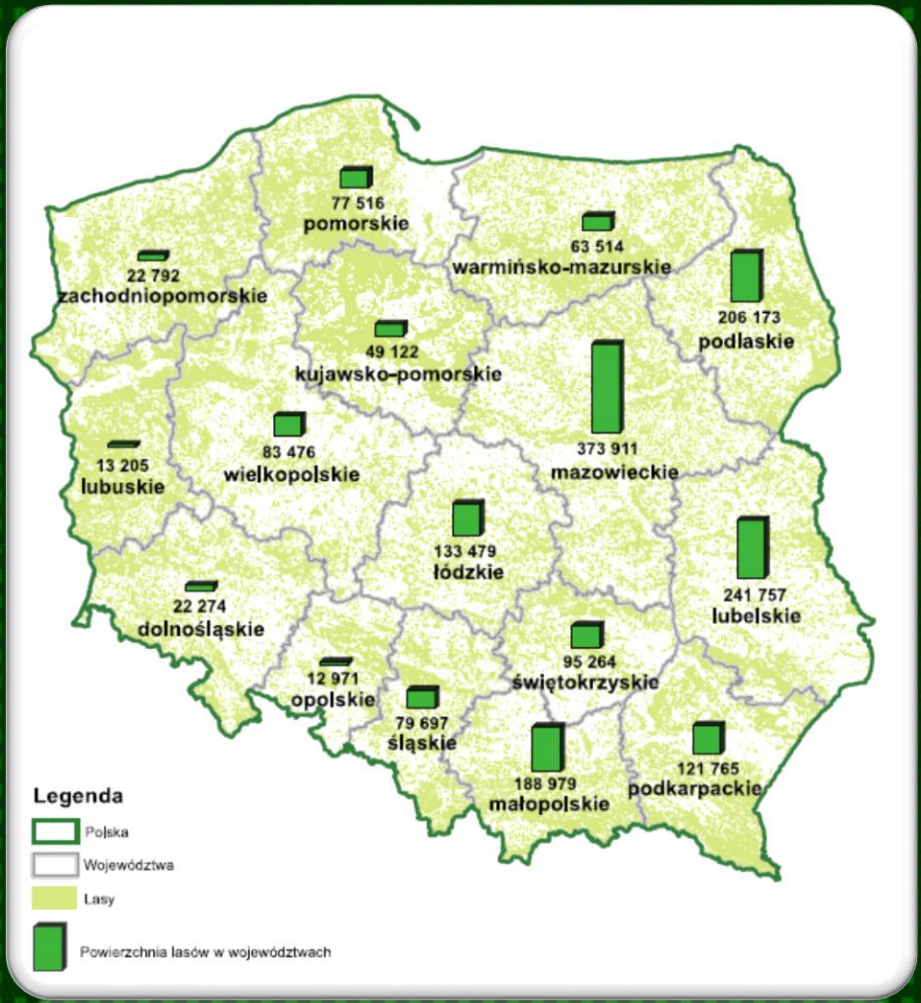

Powierzchnia lasów prywatnych według województw (w ha)
- (GUS 2023)

Porównanie wybranych charakterystyk lasów prywatnych i lasów PGL LP

Cechy	Lasy prywatne	Lasy PGL LP
Zasobność [m³/ha]	268	290
Średni wiek [lata]	54	61
Udział miąższości drzewostanów ponad 100 lat [%]	6,3	20,7
Udział So [%]	54,5	60,1
III klasa wieku [%]	29,6	21,4
IV klasa wieku [%]	4,1	14, 0
Miąższość drzew martwych stojących i leżących [m³/ha]	8,0	10,1
Udział zrębowego sposobu zagospodarowania [%]	61,1	44,7
Stan pielęgnacji dostateczny i niewłaściwy łącznie [%]	49,8	19,0
Bieżący przyrost miąższości [m³/ha]	9,60	8,95
Użytkowanie rębne i przedrębne z 5-letniego okresu [m³/ha]	16,59	36,64

Porównanie charakterystyk drzewostanów na podstawie WISL
Wyniki za okres 2018–2022, BULiGL 2023.

Prawo własności do lasu

- Właściciel lasu ma prawo do korzystania ze swojej własności zgodnie ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem swego lasu, w szczególności może pobierać pożytki i inne dochody. Na mocy Konstytucji RP prawo to podlega ochronie i może być ograniczone wyłącznie w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza jego istoty (art. 64 Konstytucji RP).

- Podstawowym sposobem wykonywania prawa własności lasu jest prowadzenie **zrównoważonej gospodarki leśnej.**

- Zgodnie z Ustawą z dnia 28 września 1991 r. o lasach **nadzór nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa sprawuje starosta** (art. 5 ust. 1 pkt 2). Może on w ramach porozumienia powierzyć nadzór nadleśniczemu PGL LP. Ok **50%** starostw w naszym kraju ma podpisane ww. porozumienia.

Uproszczone Plany Urządzenia Lasu (UPUL-e)

- Zgodnie z przepisami ustawy o lasach podstawą do pozyskania drewna w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa są **uproszczone plany urządzenia lasu** lub w szczególnych przypadkach decyzje starosty wydawane na podstawie przepisów ustawy, w tym decyzja starosty określająca zadania z zakresu gospodarki leśnej na podstawie inwentaryzacji stanu lasów, czy też decyzja dotycząca pozyskania drewna w lasach niestanowiących własności Państwa niezgodnie z UPUL-em w przypadkach losowych.
- Zadaniem starosty w zakresie leśnictwa, jest zlecanie oraz zatwierdzanie UPUL-i – jako podstawowych dokumentów planistycznych w zakresie prowadzenia gospodarki leśnej w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa.
- Zgodnie z informacją Głównego Urzędu Statystycznego, **92,7%** powierzchni lasów prywatnych w Polsce posiadało na dzień 31 grudnia 2023 r. dokumentację urządzeniową. Sytuacja dotycząca posiadania dokumentacji urządzeniowej jest zróżnicowana w różnych regionach Polski (GUS 2024).

Podstawowe funkcje lasu

Produkcyjne
(produkcja drewna - odnawialnego, ekologicznego i niezastępowalnego w zakresie wszystkich swoich zastosowań surowca; źródło użytków: grzyby, owoce runa, zioła)

Ochronne
(ochorna wody, gleby, powietrza, bioróżnorodność, martwe drewno, zachownie naturalnych ekosystemów lesnych, rezerwaty przyordy, parki narodowe, ochrona czynna)

Społeczne
(miejsce pracy zwłaszcza na terenach wiejskich; odpoczynek, rekreacja, uprawianie sportów, nordic walking, siłownie plenerowe, spacery, edukacja)

Leśnictwo prywatne - obecne trendy

Odejście właścicieli lasów prywatnych od „tradycyjnego leśnictwa” skierowanego na produkcję na potrzeby własne.

Rosnący udział wśród właścicieli lasów, mieszkańców obszarów miejskich, którzy nie są związani z rolnictwem, obszarami wiejskimi, a tym bardziej z gospodarką leśną.

Charakterystyka lasów prywatnych w Polsce

- Rozdrobnienie i rozproszenie przestrzenne;
- Bardzo często brak uregulowania własności i współwłasności działek leśnych – **ok. 3 mln** właścicieli i współwłaścicieli lasów w Polsce;
- Rozbieżności między powierzchnią rzeczywistą a ewidencyjną **(1 780 tys. ha)** ok 800 tys. ha „poza ewidencją" ~ **2,5 mln ha**;
- Działki leśne o niewielkiej powierzchni, przeciętna wielkość lasu **ok. 1-2 ha**;
- Mała intensywność użytkowania rębnego i przedrębnego;
- Często brak pielęgnacji drzewostanu (WISL 2018-2022: **49,8%** pow. leśnej zalesionej o stanie pielęgnacji dostatecznym i niewłaściwym, w LP **19,0%**);
- Marginalizowanie społecznego, gospodarczego i ekonomicznego znaczenia lasów prywatnych, w związku z dominacją sektora publicznego;
- Dominacja w problematyce rozwoju obszarów wiejskich zagadnień związanych z produkcją rolną;
- Brak specjalistycznych środków produkcji leśnej.

Inicjator projektu IZB LEŚNYCH

Stowarzyszenie Leśników
i Właścicieli Lasów

- organizacja pozarządowa działająca od 2013 r.;
- reprezentowanie oraz integrowanie środowisk leśników i właścicieli lasów;
- edukacja przyrodniczo-leśnej społeczeństwa;
- SLiWL działa na terenie całego kraju;
- Stowarzyszenie jest organizatorem corocznych konferencji naukowych pod nazwą: ”Lasy prywatne w Polsce” oraz nagrody im. Kazimierza Szeptyckiego.

Polityka Leśna Państwa

- Zgodnie z PLP „zwiększenie efektywności ekonomicznej lasów prywatnej własności i pełnionych przez nie funkcji wymaga przede wszystkim: stworzenia warunków prawnych, ekonomicznych i organizacyjnych do dobrowolnego (spółki, wspólnoty, zrzeszenia itp.) lub obligatoryjnego (izby leśne) zrzeszania się właścicieli lasów prywatnych w celu wspólnego zagospodarowania lasów, poprawy ich jakości oraz zwiększania efektywności prowadzonej gospodarki leśnej” (pkt 13 celów i priorytetów PLP).
- Kolejny aspekt dotyczy sfery Polityki Leśnej zawierającej odniesienia do konieczności „doskonalenia prawodawstwa”, które powinno „zmierzać do rozszerzenia i udoskonalania prawnych możliwości zrzeszania się właścicieli lasów prywatnych w celu wspólnego zagospodarowania lasów i wspólnego prezentowania swych interesów wobec organów samorządowych i rządowych”.

Ministerstwo Ochrony Środowiska,
Zasobów Naturalnych i Leśnictwa
Dokument przyjęty
przez Radę Ministrów
w dniu 22 kwietnia 1997 r.

POLITYKA LEŚNA PAŃSTWA

I. Wprowadzenie

1. Lasy są najbardziej naturalną formacją przyrodniczą od wieków nierozerwalnie związaną z krajobrazem Polski, niezbędnym czynnikiem równowagi środowiska przyrodniczego, warunkującym rozwój kraju. Lasy dzięki wniesionej pracy człowieka wykorzystującej naturalne siły przyrody dla potrzeb społeczeństwa stały się nierozłącznym elementem współczesnej i przyszłej cywilizacji.

2. Gospodarka leśna kierując lasami w celu ich ochrony i wykorzystania jest tym rodzajem działalności, który zawiera znaczny udział dóbr i usług o charakterze publicznym, co uzasadnia interwencję państwa przez prowadzenie odpowiedniej dla powszechnych i wspólnych potrzeb społeczeństwa polityki leśnej realizowanej przez leśnictwo i współzależne sektory gospodarcze.

3. Szczególną rolę w ochronie ekosystemów leśnych, ich biocenoz oraz zachodzących naturalnie procesach przyrodniczych odgrywają parki narodowe i rezerwaty leśne.

4. Lasy spełniają bardzo różnorodne funkcje w sposób naturalny lub w wyniku działań gospodarki leśnej. Są to:

- ***funkcje ekologiczne (ochronne)*** *zapewniające:*

stabilizację obiegu wody w przyrodzie, przeciwdziałanie powodziom, lawinom i osuwiskom, ochronę gleb przed erozją i krajobrazu przed stepowieniem, kształtowanie klimatu globalnego i lokalnego, stabilizację składu atmosfery i jej oczyszczanie, tworzenie warunków do zachowania potencjału biologicznego wielkiej liczby gatunków, ekosystemów i wartości genetycznych organizmów a także zapewniające wzbogacanie różnorodności i złożoności krajobrazu, lepsze warunki dla zdrowia i życia ludności oraz produkcji rolniczej;

- ***funkcje produkcyjne (gospodarcze)*** *polegające na:*

zachowaniu odnawialności i trwałego użytkowania drewna, niedrzewnych użytków pozyskiwanych z lasu i gospodarki łowieckiej, rozwijaniu turystyki kwalifikowanej, zyskach ze sprzedaży wyżej wymienionych towarów i usług oraz polegające na tworzeniu stanowisk pracy i zasilaniu podatkiem dochodów budżetu państwa i budżetów samorządów lokalnych;

- ***funkcje społeczne****, które służą:*

kształtowaniu korzystnych warunków zdrowotnych i rekreacyjnych dla społeczeństwa, wzbogacają rynek pracy, służą tworzeniu różnorodnych form użytkowania lasu przez społeczność lokalną, zagospodarowaniu terenów zdegradowanych i gleb marginalnych, wzmocnieniu obronności kraju, służą rozwojowi kultury, oświaty i nauki oraz edukacji ekologicznej społeczeństwa.

Ustawa o Izbach Rolniczych

©Kancelaria Sejmu

Dz. U. 1996 Nr 1 poz. 3

Opracowano na podstawie: t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 183.

USTAWA

z dnia 14 grudnia 1995 r.

o izbach rolniczych

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Tworzy się samorząd rolniczy działający na rzecz rozwiązywania problemów rolnictwa i reprezentujący interesy zrzeszonych w nim podmiotów.

2. Członkami samorządu rolniczego z mocy prawa są:

1) osoby fizyczne i prawne, będące podatnikami podatku rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym;
2) osoby fizyczne i prawne, będące podatnikami podatku dochodowego z działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych i podatku dochodowym od osób prawnych;
3) członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych posiadający w tych spółdzielniach wkłady gruntowe.

Art. 2. 1. Samorząd rolniczy jest niezależny w wykonywaniu swych zadań i podlega tylko ustawom.

2. Samodzielność samorządu rolniczego podlega ochronie sądowej.

Art. 3. 1. Jednostkami organizacyjnymi samorządu rolniczego są izby rolnicze, zwane dalej „izbami".

2. Terenem działania izby jest obszar województwa.

3. Członkami izby są osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1 i 2, płacące podatek na terenie działania izby oraz osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 3, będące członkami rolniczych spółdzielni produkcyjnych, mających siedzibę na terenie działania izby.

2022-02-04

W obecnie obowiązującym prawie polskim nie jest możliwe wyodrębnienie, jako oddzielnego podmiotu w postaci „izby leśnej". Obecnie działające w Polsce izby dotyczą w praktyce jedynie aspektów rolnictwa i są typowymi organizacjami samorządu rolniczego (art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 roku o izbach rolniczych – t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 183). **Istniejąca obecnie sytuacja nie rozwiązuje istotnych problemów dotyczących kwestii leśnictwa.**

Właściwym wydaje się zatem utworzenie samorządu leśnego działającego na rzecz rozwiązywania problemów leśnictwa, który reprezentowałby interes zrzeszonych w nim podmiotów.

Przynależność do samorządu leśnego powinna być dobrowolna i powstawać z mocy prawa.

Założenie projektu IZB LEŚNYCH

- Zrzeszenie właścicieli lasów prywatnych funkcjonujące co do zasady w obrębie danego powiatu.
- Forma współpracy właścicieli lasów umocowana prawnie, która będzie działać w obszarze integrowania, finansowania oraz zagospodarowania gruntów leśnych.
- Instytucja pełniąca jednocześnie rolę grup producenckich i samorządu leśnego, który będzie działał na rzecz rozwiązywania problemów leśnictwa oraz reprezentował interesy zrzeszonych w nim podmiotów.

Zasadność powstania IZB LEŚNYCH

- Coraz większe zainteresowanie właścicieli lasów prywatnych w zarządzaniu posiadanymi gruntami.
- Powstanie podmiotu, który współtworzyłby prawo dotyczące leśnictwa oraz opiniowałby projekty aktów prawnych.
- Możliwość uruchomienia zasobów drzewnych (~ **5 milionów m^3** rocznie) dla gospodarki, a w szczególności przemysłu drzewnego oraz energetyki.
- Zrzeszenie dzięki któremu właściciele mają większe możliwości poprzez działanie w sposób zorganizowany.
- Dofinansowanie prac leśnych, która zadziała motywująco dla obecnych i przyszłych członków.

Cel realizacji projektu IZB LEŚNYCH

- Ułatwienie pozyskiwania dodatkowych środków w postaci organizacji pozyskania i sprzedaży drewna oraz dotacji, wsparć celowych, darowizn itp.
- Powstanie partnera współdziałającego z władzami rządowymi oraz samorządowymi, jak również z Lasami Państwowymi w sprawach dotyczących leśnictwa.
- Dodatkowe dochody dla właścicieli lasów prywatnych. Niższe koszty zarządzania, użytkowania oraz pielęgnowania lasu.
- Korzyści dla Skarbu Państwa – nowe miejsca pracy, wykorzystanie zasobów drzewnych oraz dodatkowe dochody – VAT, PIT, CIT.

Finansowanie IZB LEŚNYCH

- Odpisy od uzyskanych wpływów z tytułu podatku leśnego pobieranego na obszarze działania izby.
- Dotacje z NFOŚiGW oraz wojewódzkich funduszy ochrony środowiska.
- Środki na realizację zadań zleconych przez administrację rządową lub samorządową.
- Opłaty z tytułu usług świadczonych przez izbę.
- Środki wnoszone z opłat za wyłączenie gruntów z produkcji leśnej.
- Inne, np. darowizny, udziały w spółkach, składki, dotacje celowe, ulgi itp.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

Konieczne zmiany prawne

- Opracowanie projektu ustawy o izbach leśnych, na wzór już istniejącej o izbach rolniczych oraz bieżąca nowelizacja kilku obowiązujących aktów prawnych.
- **Stowarzyszenie Leśników i Właścicieli Lasów** opracowało „łatwiejsze” rozwiązanie prawne, tj. nowelizację ustawy z dnia 14 grudnia 1995 roku o izbach rolniczych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 183), tak aby wprowadzić w tej ustawie konkretne zapisy o izbach leśnych.

OPRACOWANIE PRAWNYCH ZAŁOŻEŃ DOTYCZĄCYCH UTWORZENIA IZB LEŚNYCH

Etap I

Analiza regulacji prawnych dotyczących funkcjonowania izb leśnych lub rolno-leśnych w innych krajach europejskich, łącznie z tłumaczeniem aktów prawnych dotyczących funkcjonowania wskazanych form organizacyjnych

SPIS TREŚCI Str.

Strona tytułowa ……. 1
Spis treści …….. 2
I.1. Uwarunkowania ekspertyzy…… 3
I.1.1. Uwarunkowania powierzchniowo-organizacyjne 3
I.1.2. Uwarunkowania historyczno-gospodarcze 7
II. Historyczny rozwój izb rolniczych w polskich uwarunkowaniach prawnych …. 9
III. Izby rolno-leśne w obecnych polskich uwarunkowaniach prawnych ……20
IV. Izby leśne w aktach polityki …….. 23
V. Funkcjonowanie izb rolno-leśnych w innych krajach europejskich ……24
V.1. Niemcy ……. 26
V.2. Austria …….. 41
V.3. Czechy …….. 65
VI. Uwagi i wnioski ……. 67
VII. Bibliografia ……... 70
VII.1. Literatura ……70
VII.2. Obowiązujące polskie akty prawne ……71
VII.3. Historyczne polskie akty prawne …….....71
VII.4. Obowiązujące zagraniczne akty prawne ……... 72
VII.5. Strony internetowe …… 73
VII.6. Inne źródła …… 73

OPRACOWANIE PRAWNYCH ZAŁOŻEŃ DOTYCZĄCYCH UTWORZENIA IZB LEŚNYCH

Etap II

Opracowanie metodycznych założeń w formie ekspertyzy prawnej dotyczącej podjęcia koniecznych działań mających na celu utworzenie izb leśnych w polskich uwarunkowaniach prawnych, społecznych oraz gospodarczych

Ekspertyza zrealizowana na rzecz Stowarzyszenia Leśników i Właścicieli Lasów

SPIS TREŚCI Str.

Strona tytułowa 1
Spis treści 2
I. Uwarunkowania ekspertyzy 3
I.1. Uwarunkowania prawno-ochronne 3
I.2. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze 5
II. Substrat przedmiotowy izb leśnych 6
III. Aspekty podmiotowe, ustrojowe i organizacyjne działalności izb leśnych 20
IV. Zakres działalności izb leśnych 23
V. Zakończenie 35

Etap III

PROJEKT USTAWY DOTYCZĄCY IZB ROLNO-LEŚNYCH

„Wobec tak silnego – bo zupełnego zespolenia się i wytworzonej przez to niebywałej potęgi, jaką osiągnęli nasi przyrodni bracia agrariusze, i wobec oczywiście dodatniego skutku takiej organizacyi – byłoby wskazanem – a nawet wprost koniecznem, wzorować się na powyż przytoczonym przykładzie i wobec tak różnorodnych a licznych potrzeb i domagań, spowodować zespolenie organizacyi – względnie towarzystw zawodowo-leśniczych w jeden potężny związek i nadać mu miano IZBA LEŚNA"

Albinowski W., Zespół, czyli izba leśna, „Sylwan" 3/1901, s. 15.

SPIS TREŚCI Str.

Strona tytułowa……..... 1
Spis treści……. 2
I.1.Wprowadzenie…… 3
2. Projekt ustawy…….. 4
2.1. Uzasadnienie……. 26
2.2. OSR……37

Współpraca

SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

SENAT RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ

NIK

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

RARR RZESZOWSKA AGENCJA ROZWOJU REGIONALNEGO

Unia Europejska

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Lasy Państwowe

IBL

Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej

TAXUS•UL

INSTYTUT DEBAT O ŚRODOWISKU

SZKOŁA GŁÓWNA GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO

UNIWERSYTET PRZYRODNICZY W POZNANIU

INSTYTUT GOSPODARKI ROLNEJ

UNIWERSYTET ROLNICZY im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

Zapraszamy do kontaktu i współpracy

Stowarzyszenie Leśników i Właścicieli Lasów

AKTUALNOŚCI | O NAS | LASY PRYWATNE | GALERIA | DORADZTWO | WESPRZYJ NAS | KONTAKT

Stowarzyszenie Leśników i Właścicieli Lasów
05-430 Celestynów ul. Widok 19

telefon: 660 163 773
e-mail: sliwl@wp.pl
NIP 5322047470
KRS 0000484229
REGON 147000240
Konto: 21 1240 2119 1111 0010 5630 4737

Twój e-mail

info@email.com

Wiadomość

wyślij